
**III. ULUSLARARASI
DEVELİ - ÂŞIK SEYRÂNÎ
VE TÜRK KÜLTÜRÜ
KONGRESİ**

Seyrânî Bildirileri

**III. INTERNATIONAL
DEVELİ - ÂŞIK SEYRÂNÎ AND TURKISH
CULTURE CONGRESS**

Seyrânî Announcements

Cilt 2/ Volume 2

**Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınları**

191

Kitap Adı III. Uluslararası Develi - Âşık Seyrânî ve Türk Kültürü Kongresi / 2. Cilt "Seyrânî Bildirileri"

Editör Prof. Dr. Recep Özkan

Birinci Baskı Nisan 2023

ISBN 978-605-9117-77-7

ISBN Takım No 978-605-9117-75-3

Yayın Koordinatörü Salih ÖZGÖNCÜ

Yayın Yürütme Kurulu Erkan KÜP

Mustafa ERDOĞDU

Maide OLGUN

Tasarım Ahmet Deniz DOĞAN

Kapak Ali SARAÇOĞLU

Baskı ve Cilt Or-kay Matbaacılık, İncecik Mah.
Çırağan Sk. No: 4 Melikgazi / KAYSERİ
info@orkamatbaa.com / T.: +90 352 322 17 00

Adres Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
T. +90 352 220 70 90

Gözden Geçirenler

Muhammed KARADURMUŞ

Gülsema YURTTAŞ

Rumeysa ERSÖZLÜ

Mustafa ERGÜL

Tuğba KAYGISIZ

Sena BABUR TOK

Bu kitap KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ®'nin bir kültür hizmetidir.
Eserin tüm hakları saklıdır. Yazılar ve görsel malzemeler izin alınmadan kullanılamaz.

ÂŞIK SEYRÂNÎ'NİN ŞİİRLERİNDE TASAVVUFÎ UNSURLAR VE GÜFTESİ SEYRÂNİYE ÂİT İKİ ESERİN MÜZİKAL ANALİZİ

Prof. Dr. Kubilay Kolukırık

Ahî Evran Üniversitesi Neşet Ertaş Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim Üyesi

Özet

Âşık Seyrânî 19. yüzyılda yaşamış halk şairi ve halk ozanıdır. Seyrânî'nin şiirlerinde bazı edebî sanatların güzel örnekleri de mevcuttur. Cinaz, Seyrânî'nin şiirlerinde önemli bir yer tutar. Seyrânî, şiirlerinde atasözleri ve deyimleri ustalıkla kullanmış, yaşadığı dönemdeki sosyal meseleler üzerinde kafa yormuş, tasavvufî düşüncelerini de şiirlerine ustalıkla yansıtmış bir şairdir. Onun dile olan hâkimiyeti ve hakikatleri ustalıkla haykırması halkı ile arasında gönülden bir köprü kurmasını sağlamıştır. Seyrânî halk şiirinin pek çok türünde şiirler yazmıştır. Bunlar arasında ilk sırayı taşlamalar alır. Onun taşlamaları ferdî boyutta değil, toplumsaldır. Bu çalışmada onun şiirlerindeki tasavvufî düşünceleri tespit edilerek, güftesi ona ait iki eserin müzikal çözümlemesi yapılmıştır. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Âşık Seyrânî, tasavvuf düşüncesi, müzikal analiz

THE MYSTIC ELEMENTS IN AŞIK SEYRÂNÎ'S POEMS AND THE MUSICAL ANALYSIS OF SEYRAN'S TWO WONDERFUL WORKS

Abstract

Âşık Seyrânî is a folk poet and minstrel who lived in the 20th century. There are beautiful examples of some literary arts in Seyrânî's poems. Punches have an important place in Seyrânî's poems. Seyrânî is a poet who skillfully used proverbs and idioms in his poems, pondered over the social issues of his time, and skillfully reflected his mystical thoughts in his poems. His command of the language and his skillful shouting of the truth enabled him to build a bridge between himself and his people. Seyrânî wrote poems in many genres of folk poetry. Among these, grinding takes the first place. His satires are social, not individual. In this study, we determined his mystical thoughts in his poems and analyzed the two works with his lyrics. We used the document analysis method in the study.

1-GİRİŞ

Âşıklık geleneği, Türk kültüründe kökleri Orta Asya'ya dayanan önemli bir gelenektir. İslâmiyet'ten önce Türklerde "ozanlık" geleneği yaygındı. Türklerin dinî inanışlarını yerine getirirken yaptıkları törenlerde ozanlar da yer aldığı bilinmektedir. (Köprülü,1989: 159). Ozanlar sürek avlarından ve şölenlerden sonra kahramanlık konulu destanlar okur, orduda çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklerde bulunurdu. (Köprülü,1989: 72). Türklerin İslâm'a girişinden sonra Dinî-tasavvufî halk edebiyatı önemli bir yer tutmuştur.

Osmanlı Devleti'nde her şey kayıt altına alınmaktaydı ancak, Osmanlı'da Divan edebiyatının ana kaynaklarında divan şairlerinden sıkça bahsedildiği halde âşıklardan yeterince söz edilmediğini görüyoruz. (Tolasa,1983: 3).

Anadolu'da oluşmuş olan Türk edebiyatı, divan edebiyatı, âşık edebiyatı, dinî- tasavvufî Türk halk edebiyatı gibi disiplinlere ayrılmış olsa da bu disiplinlerin beslendiği kaynak aynıdır. Kur'ân ve hadislerin, peygamber ve evliya menkıbelerinin, tasavvufî kaynakların temel kaynaklar olduğunu görüyoruz.

12. yüzyılda Türkistan'da ortaya tarikatını kurmuş olan Hoca Ahmet Yesevî'nin Anadolu'da oluşan Türk edebiyatı üzerinde önemli katkıları olmuş, bu öğretiyeye bağlı olan derviş ve ozanların, 11. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya gelerek Mevlâna, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli gibi ilim insanlarının yetişmelerine zemin hazırlamışlardır. Divan şairleri ve âşıklar, duygu ve düşüncelerini eğitim durumlarına içerisinde yaşadıkları mecraya göre farklı edebî şekillerle ortaya koymuşlardır. Âşığın şiirlerinde divan şairlerinin aksine daha arı-duru bir anlatım söz konusudur.

Âşık edebiyatının, ozan-baksı edebiyatı geleneğinin Türklerin İslâmiyet'i kabulüyle tasavvufî bir yapıya büründüğü görülmektedir. 15. yüzyıla kadar dinî-tasavvufî halk edebiyatı olarak tebarüz eden millî Türk edebiyatı 15. yüzyılın sonlarından sonra çeşitli sosyal ve siyasî

nedenlerden dolayı farklı bir dönüşüme bürünmüş ve âşık edebiyatı olarak şekillenmeye başlamıştır.

15. yüzyılın ilk yarısında Hurufiliğin, Bektaşî tekkelere, oradan da yeniçeri ocaklarına girmeye başlamasıyla, din dışı unsurlar da zahiri bir tasavvuf rengi altında âşık edebiyatına girmeye başlamıştır. Âşık edebiyatında Bektaşî düşünce yapısının önemli ölçüde etkisi görülmektedir. Bu yüzyılda âşıklık geleneği kırsal yörelerde yaygınlık göstermiştir.

Türkler, Anadolu coğrafyasında varlığını sürdürmeye başladığında yeni bir kültürel kimlik kazanmışlar, millî karakterli yiğitlik şiirler söyleyen ozan-baksıların yerini İslâmî öze bağlı lirik şiirler söyleyen âşıklar almıştır. Türklerde İslâmiyet öncesine dayanan bazı inanç ve uygulamalar, İslâmî bir kimliğe bürünerek tarikatlara taşındı. Anadolu'da oluşan bu Âşık edebiyatının, bir yönüyle İslâmiyet öncesi Türk şiirine, diğer yönüyle Bektaşî şiirine dayandığını söyleyebiliriz. (Artun,1996: 16)

Anadolu'yu yurt edinmiş olan Türklerde 15. yüzyıldan sonra "ozan"ın yerini "âşık", kopuzun yerini "kara-düzen, bağlama, çöğür, tambura, cura vb." almıştır (Köprülü,1989: 57).

Âşık edebiyatı ozan-baksı geleneğinin tüm özelliklerini içermemektedir. Bu nedenle âşıklık geleneğini ozan-baksı geleneğinin devamı olarak nitelendirmek doğru değildir. Âşık edebiyatını İslâmî kültürün etkisi altına girdikten sonra din dışı karakter kazanan ozan-baksı geleneği ve yeniçeri ocaklarının kurulmasından sonra Bektaşî Tarikatı ve diğer tekke mensuplarının şiirleriyle şekillendiğini ve bağımsız bir edebiyat olduğunu söyleyebiliriz.

16. yüzyıl âşıklık geleneğinin 15. yüzyılın ve Yunus Emre geleneğinin devamı niteliğinde olduğunu ve 16. yüzyıldan itibaren yazılı kaynaklara aktarılmaya başlanmış olduğunu söyleyebiliriz. (Artun, 1996: 15).

16. yüzyılda Osmanlı-Türk kültürünün zirvede olduğunu, Anadolu Türkçesi'nin yaygınlaşmış olduğunu, âşık-

lık geleneğinin ön planda olduğunu, bu yüzyılda divan şairlerinin büyük merkezlerde toplanmalarına karşılık, âşıkların Anadolu ve Rumeli'den başka Mısır, Suriye, Kuzey Afrika gibi imparatorluğun uzaklardaki topraklarına kadar yayılmışlardır. Bu âşıkların büyük bölümü yeniçeri ve sipahi âşıklarıdır.

17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu sınırlarını genişletmiş, Osmanlı kültürü ve uygarlığı ileri düzeye ulaşmış, âşıkların şiirlerinde klasik şiirin etkilerinin görülmeye başlandığını bazı âşıkların divan şiirinin nazım şekillerini ve aruz ölçüsünü kullanmaya başlamış olduğunu söyleyebiliriz. (Köprülü, 1989: 286)

19. yüzyılda Batı'da varlığını hissettiren romantik akım Osmanlı'yı da etkilemiş, imparatorluğun parçalanması, siyasi ve sosyal değişimler şiirin konularını etkilemiş, âşık şiiri önemli bir gelişme gösterememiştir. Âşık Seyrânî de bu yüzyılda yaşamış bir âşıktır. Bu yüzyılda Osmanlı'nın yıkılış sürecini hazırlayan önemli sosyal ve siyasi gelişmeler vuku bulmuştur.

2-BİLİMSEL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın dayandığı bilim alanları olan halkbilim ve etnomüzikoloji disiplinlerine ilişkin bilgiler verilerek konunun bilimsel çerçevesi oluşturulmaya çalışılmıştır.

2.1. Halkbilim

İlk kez William Thoms tarafından kullanılmış olan halk bilimi veya folklor, bir ülkede veya bölgede yaşayan halkın sözlü edebiyatını, geleneklerini, törelerini, inançlarını, mutfağını, müziğini, oyunlarını, halk hekimliğini kısaca halkın kültür ürünlerini inceleyerek bunların birbirleriyle ilişkilerini belirten bir bilim dalıdır. UNESCO tarafından 2003 tarihinde somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi kabul edilmiştir. Yöresel anlamda derlenmiş müzik eserleri somut olmayan kültürel miras kapsamında değerlendirilebileceğimiz kültür öğelerindedir. Bu

çalışmada Âşık Seyrânî'nin şiirlerindeki tasavvufî unsurlar incelenmiş, güftesi Seyrânî'ye âit iki eserin müzikal analizi yapılmıştır ki bu yönüyle konu halkbilimi ile ilgilidir.

2.2. Etnomüzikoloji

Müziği kültürün bir parçası olarak inceleyen etnomüzikoloji, 19. yüzyılın sonlarında Etnoloji ve Antropoloji kapsamında yapılan müzik araştırmalarının akabinde bir bilim dalı olarak 1950'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Genel olarak etnomüzikoloji, herhangi bir dünya müzik kültürünü kendi şartları içerisinde kültürün diğer unsurlarıyla birlikte bilimsel olarak inceleyen bir disiplin olarak tanımlanabilir (Merriam, 1977: 189-204). Yani her müzik kültürünün ve müziksel bir durumun sadece kendi kültürel koşulları içinde nesnel olarak incelenmesi üzerine kurulan etnomüzikolojinin inceleme alanı disiplinlerarası bağlamda günümüze kadar gelişmiştir. Bu çalışmada, güfteleri Seyrânî'ye âit iki eserin müzikal analizi yapılmıştır ki bu yönüyle konu etnomüzikoloji konusu olarak incelenmiştir.

3-YÖNTEM

Âşık Seyrânî ve onun şiirlerindeki tasavvufî unsurlar konusunda Âşık Seyrânî hakkında yapılan bilimsel çalışmalar doküman analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Güftesi Âşık Seyrânî'ye ait iki beste bilgisayar nota yazımı programı ile notaya alınarak eserler ile ilgili müzikal çözümleme yöntemi kullanılmıştır.

4-ÂŞIK SEYRÂNÎ'NİN HAYÂTİ VE ÂŞIKLIK YÖNÜ

Âşık Seyrânî'nin doğum tarihiyle ilgili kesin bir bilgi bulunmamasıyla beraber birçok kaynakta şâirin doğum tarihini 1800 olarak gösterilmektedir (Çatak, 1992, 9; Kasır, 1984, İslamoğlu, 2002, 16). Seyrânî'nin hayatı hakkında ilk bilgilere, Everekli Müftüzade Ahmet Hazım Bey¹ (Ulusoy)'e ait olan *Sanihat-ı Seyrânî* adlı eserde

1 Ahmet Hazım Bey, 1883'te Develi'nin Abdalbaki Mahallesi'nde

rastlanmaktadır. Ahmet Hazım Bey'i Seyrânî'nin hemşehrisi olması ve yaşadığı zaman dilimi göz önüne alındığında Seyrânî'nin hayatı hakkındaki vermiş olduğu bilginin doğruluğuna hükmedilebilir. (Aydoğdu, 2011, 47). Ahmet Hazım Bey'in yukarıdaki eserinde verdiği bilgilere göre Seyrânî, 1222 H (M. 1807/1808)'de Kayseri'nin bugünkü adı Develi olan Everek ilçesinin Oruza Mahallesi'nde doğmuştur.

Âşık Seyrânî'nin babası aynı mahallenin camisinde imamlık yapan Cafer Efendi'dir. Seyrânî iki sene medrese eğitimi gördükten sonra medreseden ayrılmıştır. Bu tarihlerde nerelere gittiği ve neler okuduğu bilinmemektedir. (Aydoğdu, 2011, 47). Sultan Abdülmecit (1823-1861) Devri'nde (1839-1861) İstanbul'da bulunmuş, bazı üst mevkilerde bulunan kişiler hakkında kaleme aldığı hicivler yüzünden cezalandırılmak üzere aranırken bir hemşehrisi aracılığıyla memleketine kaçırılmıştır. H. 1283 (M. 1866/1867) yılının baharında vefat etmiştir. Şairin mezarı Everek'tedir. (Ulusoy, 1340, 3-12)

Seyrânî'nin bâdeli âşık olduğu da Seyrânî hakkında kabul görmüş bilgilerdendir. Kaynaklarda Seyrânî'nin mahlas aldığı bu rüya hakkında, birbirine yakın anlamda bilgiler verilmektedir. Seyrânî hakkında ilk bilgileri veren Ulusoy bu olayı şöyle anlatmıştır:

“Bir yaz mevsiminin mehtaplı bir gecesinde mahalle mescidinin imamı bulunan pederinin kapısı vurulur. Ve ‘cemaat dışarıda kaldı. Sabah namazının vakti geçer’ gibi sesler yükselir. Pederi yatağından telaşlı bir şekilde fırlar. O zaman on beş yaşında bulunan oğlu ‘Mehmet’i camiye açmak ve kandilleri yakmakla tavzif eder. Çocuk mescidi açar. Fakat kandilleri yanmış bulur. Donuk ve ölgün ışıklar saçan kandillerin şua-yı raşedarı altında muntazam saflar bağlayan yeşil kavuklu, ak sakallı, iri

---

doğmuştur. Ahmet Hazım Bey ‘Ulusoy’ soyadını almıştır. 1948’de Develi’de vefat eden Ulusoy, Tirem Mezarlığı’na defnedilmiştir (Özdamarlar, 2008, 75-79). Ulusoy Seyrânî’nin şiirlerini toplayarak *Sanihat-ı Seyrânî* adıyla yayımlamıştır (Aydoğdu, 2011, 47).

gövdeli mehip kıyafetli, nurlu simalı cemaat görür. Bu acayip ve mehip kıyafetlerin manzara-yı umumiyesi karşısında titrer; korkar, düşer, bayılır ve günlerce ortadan kaybolur. Yavrusunun böyle esrarengiz bir şekilde gaybubetinden dolayı validesi ağlar. Çırpınır. Nihayet bir hafta sonra Mehmetlikten Seyrânî mahlaslı şairliğe istihale eden oğlunu baygın bir hâlde kendi bağlarında bulur.” (Ulusoy, 1340, 3-4).

Ulusoy’dan sonra Seyrânî hakkında bilgi veren bazı kaynaklarda da Seyrânî’nin Âşıklık yeteneğini kazanması ve mahlas alması yaşanan bu olaya bağlanmıştır. Bu konuda İslamoğlu da aynı kanaattedir. Hatta Seyrânî mahlasının anlamını “bilinmeyen âlemlerin seyyâhi” olarak açıklamıştır. (İslamoğlu, 2002, 16)

Develili Müftü Abdullah Develioğlu’nun babası Süleyman Efendi’den alınan rivayette ise Seyrânî’nin camiye gitmesi babasının hastalanmasına bağlanmıştır: Babası rahatsız olduğu için oğluna caminin anahtarını verir ve camiye gidip namazı kıldırmasını istemiştir. Seyrânî de sabah oldu zannederek gece vakti camiye ulaştığında camiye açık, kandilleri yakılmış bulur. Camide bulunan, tanımadığı nur yüzlü kişilere imamlık yapıp dışarı çıkar. Bu kişiler Seyrânî’yi gezdirir. Elbiz bağlarına üzüm yemeye giderler. Mevsim kış ve etraf kar olmasına rağmen orada üzüm yerler. Oradan Bağdat’a İmam-ı Azam’ı ziyarete giderler. Dönüşte tekrar Elbiz bağlarına dönerek, üzüm yedikten sonra ayrılırlar. Seyrânî de evine döner ve yaşadığı bu sıradışı olaylardan sonra güzel şiirler söylemeye başlar. (Özdamarlar, 1978, 1)

Seyrânî’nin evliliği hakkında da bilgi bulunmamaktadır. Seyrânî’nin Seyfullah, Nasrullah, Emine, Fatma, Zeliha ve Havva isimli altı çocuğu olmuştur. Seyrânî’nin soy ağacı Ali Çatak tarafından Kültür Bakanlığı Arşivi’nde **NE 1992.0002** numaralı eserde gösterilmiştir. Aynı soy ağacı Çatak’ın *Bütün Yönleriyle Seyrânî* adlı eserinde de bulunmaktadır (Çatak, 1992, 480). Bu soy ağacında

da görüleceği gibi Seyrânî'nin oğullarından gelen nesli hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Ailenin kızlar tarafından büyük kısmı Niğde ve Ürgüp civarına yerleşmiştir. Âşığın kendi oğullarından sonraki nesil, Seyrânî ve onunla ilgili hadiselerle ilgilenmemiştir. Oğlu Seyfullah'tan gelen nesli ile Kızı Fatma'dan gelen nesli Develi'de ikamet etmektedir. İstanbul'daki yaşantısından sonra Seyrânî'nin Develi'ye hangi tarihte döndüğü de bilinmemektedir. Ancak kaynaklar onun döndükten sonra Develi'den ayrılmadığına birleşmektedir. Şairin Develi'ye gelişinden ölümüne kadar yoksul bir hayat yaşadığı bilinmektedir (Aydoğdu, 2011, 49).

Seyrânî'nin ölüm tarihiyle ilgili de kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Çatak, dişi İbrahim Avcı'nın not defterinden aldığı kayda dayanarak ölüm tarihinin 14 Mayıs 1866 olduğunu belirtmiştir (Çatak, 1992, 24). Seyrânî'nin mezarının yeri de bilinmemektedir. Haşim Nezihî Okay mezarlıktaki tüm kemiklerle beraber Seyrânî'nin de Tirem Mezarlığı'na nakledildiğini ifade eder (Okay, 1953, 8). Seyrânî'nin gerçek bir mezarının bulunamamış olması sebebiyle Develi Belediyesi şair için bir anıt mezar yaptırmıştır (Aydoğdu, 2011, 49).

Seyrânî'nin öğrenimi hakkında da yeterli bilgiler bulunmamaktadır. İlk öğrenimini Develi'deki Halasiye Medresesi'nde gördüğü rivayeti kabul görmüştür. (Uyguner, 1991, 9). Ali Çatak ise Seyrânî'nin ilk öğrenimini babası Cafer Efendi'den aldığını ifade etmiştir (Çatak, 1992, 9). İslamoğlu da Seyrânî'nin babasından eğitim aldığını söylemiş ancak bundan sonra iki yıl Halasiye Medresesi'ne devam ettiğini aktarmıştır (İslamoğlu, 2002, 16).

Seyrânî'nin Köprülü Medresesi'nde de öğrenim gördüğü ileri sürülmüştür. İstanbul Çemberlitaş'ta bulunan bu medrese Köprülü Külliyesi'nin bir parçasıdır. Medrese günümüzde Kubbealtı Vakfı tarafından kullanılmaktadır.² Seyrânî'nin bu medresede hangi yıllarda öğrenim

gördüğü bilinmemektedir. Yüksel, bu medresede Seyrânî'nin hat sanatı ve nakkaşlığı öğrendiğini aktarmıştır (Yüksel, 1985, 8).

Seyrânî'nin İstanbul'da bulunduğu dönemde sarayda âşıklar arasında sanatını icra ederek nam saldığı tahmin edilmektedir. (Çatak, 1992, 14-16). Yüksel, yergilerden dolayı sarayla ilişkisinin pek iyi olmadığını fakat kahvehanelerde ise iyi bir performans sergileyerek kendisiyle atışanlara pes dedirttiğini aktarmıştır. Seyrânî'nin saraydan "tahsisat" alan âşıklardan olup olmadığı ise bilinmemektedir (Yüksel, 1985, 9).

5-ÂŞIK SEYRÂNÎ'NİN ŞİİRLERİNDE TASAVVUFÎ UNSURLAR

Âşık Seyrânî'nin şiirlerinde tasavvufî unsurlar yaygın olarak kullanılmıştır. Mahmud Kemal İnal, Seyrânî'nin Nakşbendî olduğunu söylemiştir. (Yıldırım, 2019, 417).

Tasavvufî deneyimi derin bir vecd ile yaşamış olan Seyrânî, şiirlerinde âyet-i kerîmelere, hadis-i şerîflere sıkça yer vermiştir. İnsan gönlü "beytullah" olarak nitelendiren Seyrânî, şiirlerinde bir pîre bağlanmanın özlemini vurgulamıştır.

Seyrânî'nin bir tekke disiplini aldığına dair bilgi yoktur. Seyrânî üzerine yüksek lisans tezi hazırlayan Hasan Avni Yüksel, Seyrânî'nin Bektaşî olmadığını, sadece devrin eğilimleri doğrultusunda ("moda") Bektaşîliğe ilgi göstermiş olduğunu söylemiştir (Yüksel, 1985, 9). Hasan Ali Kasır, Seyrânî'nin tekke disiplini almadığını söylemiş, Seyrânî'nin şiirlerinden yola çıkarak onun Bektaşî olmadığını ancak dönemin eğilimleri içerisinde Bektaşî unsurlarını şiirlerinde kullandığını belirtmiştir. Kasır'a göre Seyrânî'nin Kuddusi Baba'yla³ olan ilişkisi de Sey-

rılmıştır. Medrese odaları revaklı bir avlunun etrafında L şeklinde sıralanmıştır. Yapıda bugün 9'u tam, 1'i yarım olmak üzere 10 oda bulunmaktadır. 1984 yılında Kubbealtı Vakfı'na tahsis edilmiş medrese bakım ve onarımdan geçirilmiştir." <http://www.kubbealti.org.tr/DesktopDefault.aspx?tabid=70> -25.09.2010

2 "1661 yılında Sadrazam Köprülü Mehmed Paşa tarafından yapı-

3 Kuddusi Baba olarak bilinen Maraşlı Şeyh Ahmed Kuddusi

rânî'nin Bektaşî olmadığına bir ispatıdır. Seyrânî'nin bazı tarikatların ulularından bahsetmesini, onlara bağlılığını ifade etmesini 'edep'e bağlamıştır (Kasır, 1999, 33-34). İslamoğlu Seyrânî'nin Halep'teki bir Kadirî şeyhinden el alıp Kadirî Halifesi olarak memleketine döndüğünü ifade etmiştir (İslamoğlu, 2002, 38). Seyrânî'nin "Allah'a giden yollar, mahlukâtın nefesleri adedince"4 düsturuna sadık, bütün Allah dostlarından hürmetle bahseden bir anlayışa sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Seyrânî'nin şiirlerinde en çok karşımıza çıkan konulardan birisi Allah aşkıdır. Şair, Allah'a saf bir kalp ile bağlıdır. O'na olan aşkı bülbülün güle olan aşkıyla karşılaştırarak dile getirir: (Aydoğdu, 2011, 323).

Bülbül meftûn ise dikenli güle

Seyrânî 'âşıkdır bir Allah'ına

Âşıklık geleneğinde ilâhî aşk birinci derecede öneme haizdir. Seyrânî'de de durum aynıdır. Yukarıdaki ifade-sinde Seyrânî kendisinin bir-tek olan Allâh'a aşkı dile getirmiştir. Aşağıdaki "Aşk naşib eyledi Sübhân bizlere" isimli şiirinde ise bu aşkın Hak tarafından kendisine ruhları yaratıp onlara kismetlerini verirken nasip ettiğini vurgulamıştır: (Aydoğdu, 2011, 323).

Ervâhda her kısmet virilir iken

'Âşık olsuñ didi cânân bizlere

Rûhlar bir araya dizilür iken

'Aşk naşib eyledi Sübhân bizlere

Âşık Seyrânî, günahkâr kulları yaralıya, Allah'ı da bu yaraları tedavi eden hekime benzetmiştir. Günah işledikten sonra ellerini açıp istiğfar eden kulu hekimin yaralıyı iyileştirdiği gibi Allah'ın günahları affederek günahkâr kulları iyileştireceğini ifade etmiştir: (Aydoğdu, 2011, 650).

Rebiülevvel 1183 (M. 1769)'te Bor (Niğde)'da doğmuştur. Kuddusi Baba 1807-1810 Osmanlı Rus Savaşı'na katılmıştır. Nakşibendi adabıyla yetiştiği hâlde meşrebinin Nakşibendilik'ten ziyade Kadirîliğe uymasından dolayı Kadirî olmuştur.

4 Şeyhî, Te'vilât-ı Hadîs-i Erbaîn, (Yazma) İstanbul Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi, Bl., Nu: 2710/1.vr. 43b-44a.

Kalb-i 'âşık Hakk'ın kenz-i 'irfânı
'İyd-ı vişâliniñ cânım kurbânı
Dir ki varmak 'âdet degil Seyrânî
Tabib huzûrına yarasız gönül
Seyrânî şiirlerinde Hz. Peygamber'in hak peygamber olduğuna dair ifadelere yer vermiştir: (Aydoğdu, 2011, 650).

Dinim İslâm selâmetdir imânım

İkrânı dilimde sözimde buldım

Allâh bir Resûl hakk yokdur gümânım

İmânın nûrını özimde buldım

Seyrânî, Âli İmrân Sûresi'nin 31. âyetinde ifade edilen "De ki: Allah'ı seviyorsanız bana uyun da Allah da sizi sevsin ve suçlarınızı yarlıgasın. Allah yarlıgayıcıdır ve rahimdir." Âyetindeki anlamı şu şekilde dile getirmiştir: (Aydoğdu, 2011, 650)

Allah'ın emrine mu'tim dirseñ

Resûl'in emrine itâ'at eyle

Helâl harâm dimez buldığın yerseñ

Mü'minlik da'vâsın ferâgat eyle

Seyrânî Hz. Peygamber'e duyduğu muhabbeti şu şekilde ifade etmiştir: (Aydoğdu, 2011, 650)

Gelüp geçmiş ik'yüz biñ yigirmi dört nebiyullâh

Hâbib'im Ahmedi Muhtâr belî dünyâya bir geldi

Seyrânî şiirlerinde Ehl-i Beyt ve Kerbelâ'dan bahsetmiştir. (Aydoğdu, 2011, 423)

Kerbelâ hâlınden olmuşız âgâh

Şusuz şehid itdi Yezid-i gümrah

Fırat ırmağından bir kıatre eyvâh

[Me]rhamet tesbihin delüp dağmadı (107/3)

Âşık Seyrânî şiirlerinde âdetâ Melâmî meşrep ile tasavvufî kavramlar olan "ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn, pîr, nefes, irfan, ârif, üçler, yediler, kırklar, kırklar kâsesi, ene'l-Hak, ente'l-Hak, dem, hû ism-i şerifi, nefis-i emmâre, melâmet, münkir, vahdet, kesret, kerâmet, cem', seyr-i cemâl, abdal, bezm-i ezel, vahdet-i kudret, küntü kenz, vird vb. birçok kavramı başarıyla kullanmıştır. Âşık Sey-

rânî'nin tasavvufî düşünceye olan ilgisi hem kâl hem de hâl boyutu ile tebârüz etmiştir.

Âşık Seyrânî tasavvufun temel ilkelerinden olan “dün-yadan el çekme” anlayışı hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: (Aydoğdu, 2011, 664)

İkrâr verdim Elest Bezminden dönmem
Verdiğim ikrânı imândan aldım
Bir seyrân göründü kendi gözümde
Men bu mahabbeti bir cândan aldım

Âşık Seyrânî, hakikat sırlarının gizli olduğunu ve bu konudaki bilgiyi Hz. Ali'den aldığını ifade etmiştir: (Aydoğdu, 2011, 664)

Esrar-ı hakikat gizli olup, onu Şahı Merdan'dan almıştır:
Muhabbet görünmez bilmem neredir
Gerçeklere ayan bize perdedir
Esrarı hakikat gizli yeredir
Hakikatı Şahı Merdandan aldım

6- GÜFTESİ ÂŞIK SEYRÂNÎ'YE ÂİT İKİ ESERİN MÜZİKAL ANALİZİ

Müzikal çözümleme konusuna geçmeden önce Âşık Seyrânî'nin müzik yönüne ve bestelenmiş eserlerine kısaca değineceğiz. Âşık Seyrânî'nin bir ‘sazlı âşık’ olduğu bilinmektedir. (Yöre, 2015, 152) Seyrânî yaşadığı dönemde doğal olarak müzikle iç içeydi.

Seyrânî 'yim boş küp gibi inlemem

Üç şıfırla bir rakamın biñlemem

Elimde çaldığım sazı diñlemem

Aşkımlı sazı virir nūr-ı hâl baña (Aydoğdu, 2011, 319)

Bir çok şâirin şiirlerinde naklettiği gibi “Saz çalmayan telin kadrin ne bilir” diyen Seyrânî de şiirlerinde müziksel unsurlara, en fazla saz (bağlama) çalgısına söz ile birlikte yer vermiştir (Satoğlu, 1984: 7)

Ne ma'den ne kimyâ sezer Seyrânî

‘Aşkıñ deryâsında yüzer Seyrânî

Bir saz bir söz ile gezer Seyrânî

El insânî ‘âbid ihsân diyerek (Aydoğdu, 2011, 319)

Âşık Seyrânî müzisyenlik ve müzik yaratımı açısından değerlendirildiğinde, Özdamarlar Seyrânî'yi Develi'deki çalgı çalanlar arasında sıralamasından dolayı bağlamayı da iyi düzeyde çaldığı söylenebilir.

Âşık Seyrânî'ye âit şiirlerden bazıları “şarkı” formunda bestelenmiş ve seslendirilmiştir. Bunlardan en meşhuru Kemânî Haydar Telhüner'in bestelediği “Hüsnüne Güvenme Ey Rûy-i Mâhım” adlı şarkıdır. Halk şiiri formundaki eserlerini ise ‘sazlı âşık’ olmasından dolayı kendisinin saz eşliğinde yaratıp seslendirdiği düşünülebilir ki sözü ve ezgisi Âşık Seyrânî'ye atfedilen ve sonradan derlenip notaya alınan ‘deyiş’, ‘taşlama’ ve ‘türkü’ formlarında dört ezgi tespit edilmiştir. Bunlardan en bilinenleri “Hak Yoluna Gidenlerin” ve “Ey Sevdiğim Artık Yeter” adlı eserlerdir. Ayrıca, Seyrânî'nin şiirleri başka bestekârlar tarafından da bestelenmiştir.

Eser: 1

DEYİŞ
EZELDEN HER KISMET VERİLİR İKEN

US'Ul: Sofyan SÖZ: Âşık Seyrânî
Müzik: Kubilay Kolkürk

Ezelden her kismet verilir iken Seyrânî edmayız tîrâb aslmuz
Âşık olsun dedi râñân bizlere Seyrânî yektâyız tîrâb aslmuz
Ruhlar bir araya derilir iken Seyrânî danmayız tîrâb aslmuz
Aşk nasip eyledi Süblân bizlere Niye yerimizdir niñman bizlere

Dergâh-ı Mevlâ'nın mihmânesiyiz
Câm-ı ilâhînin mestânesiyiz
Mahbûb-ı Hüdâ'nın divânesiyiz
Ehl-i diller olur hayran bizlere

Güftesi Âşık Seyrânî'ye ait iki eserin notaları yazılarak bu iki eserin müzikal çözümlemesi aşağıdaki gibi yapılmıştır.

“Ezelden Her Kısmet Verilir iken” adlı eser, uşşak makamında, sofyan usulünde, “Deyiş” formunda bestelenmiştir. Deyiş, Türk din müzikisinin iki ana bölümünden Tekke Müsiki formları arasında yer alır. Eser bir soru bir de cevap cümleciginden oluşmuş, bir bölümlü formda bestelenmiştir. Eser ulusal karakterli olup sözlü olarak bestelenmiştir. Türk halk edebiyatında hece vezniyle ve ezgi eşliğinde söylenen manzumeler için kullanılan deyiş öğretici, eğitici, öğüt verici konular yanında daha çok Alevî-Bektaşî edebiyatı ve müzikisinde dinî-tasavvufî inancı ve tarikatın ilkelerini anlatan şüirlerin genel adıdır. Şehir Bektaşiliğinde bestelenmiş manzumelere “nefes” denilmesine karşılık daha çok Doğu Anadolu’da görülen köy Bektaşiliğinde deyiş kelimesi yaygındır. (Duygulu, 1994: 263)

Eserin uşşak makamının özelliklerini tam olarak yansıtmadığı görünmektedir. Güfthenin zemin bölümünde uşşak makamının güçlü perdesi olan “Nevâ” perdesinde kalınmamış, “Çargâh” perdesi üzerinde kalınmıştır. Meyan kısmında eksik “Hicaz dörtlüsü” hissettirilerek Nevâ’da hicaz kalışı duyurulmuştur.

Eser: 2

“Eski Libas Gibi Âşığın Gönlü” adlı eser, hüseyinî makamında, sofyan usulünde, “Deyiş” formunda bestelenmiştir. Deyişlerin müzikal olarak en önemli özelliği, bir müzik cümlesinin, azami olarak ifade edilebilecek şekilde, müzikal ifadelerin aralarında ufak değişiklikler ile tekrar edilerek oluşmaktadır. Deyişin, sözlü veya çalgısal bölümlerinde uygulanan müzikal motif değişimi, alışlagelmiş haliyle tüm ozanlar tarafında olduğu şekilde çalınıp söylendiği gibi, ozanlar, söyledikleri müzikal ifadeyle ya da çaldıkları enstrümana olan hâkimiyet düzeyleri ile ilgili olarak doğaçlayabilirler (Yöre, 2011, s.222).

TRT MÜZİK DÂİRESİ BAŞKANLIĞI YAPIMLARI
T.A.M. REPERTUAR NO : 4874
İNCİLEME TARİHİ : 25.05.2012

YERİSİ:
SINIR / DİNCE
YERDEN ALINDI:
FEYULLAH ÇINAR

ESKİ LİBAS GİBİ ÂŞIĞIN GÖNLÜ
(SEYRANÎ'DEN)
-1-

DÜZLETEN:
KIBILAY ÖZKAYNAK
BERLEME TARİHİ:
NOTAŞ ALAN:
KIBILAY ÖZKAYNAK

Saz

ES Kİ Lİ BAS Gİ Bİ Â Şİ ÇE GÖN LÜ
SEV Dİ GİM DE GİL DİN BÜ LE CE E ZEL
BÜL BÜL DAL DAN DA LA E Dİ YOR SE KİŞ
SEY RA Nİ NN GÖN LÜ GAM LA YAŞ İ MİŞ

SÖ KÜL DÜK TEN SON BA Dİ KİL MEZ İ MİŞ
ÖM RÜ MÜN BA Gİ NA CE DÜ ŞÜR DÜN GA ZEL
OL SE BEP LE GÜL LE E Dİ YOR CE KİŞ
AŞ Kİ SEV DA CUM LE DER DE BAŞ İ MİŞ

GÜ ZEL SE VER İ SEN GER DA Nİ BEN Lİ
Bİ Rİ ŞİM DEN NA ZİK SAN Dİ GİM GÜ ZEL
AŞ KİN İG NE SİY LE Dİ KİL LEN Dİ KİŞ
BEN BAĞ RI TOP KİM İ MİŞ

HER GÜ ZE LİN KA H Bİ CE KİL MEZ İ MİŞ
ME GER PO LAT Gİ Bİ BÜ KİL MEZ İ MİŞ
Kİ YA ME TE KA DAP SÖ KİL MEZ İ MİŞ
ME GER TA ŞA TO HUM E KİL MEZ İ MİŞ

CE KİL MEZ İ MİŞ CE KİL MEZ İ MİŞ
BÜ KİL MEZ İ MİŞ BÜ KİL MEZ İ MİŞ
SÖ KİL MEZ İ MİŞ SÖ KİL MEZ İ MİŞ
E KİL MEZ İ MİŞ E KİL MEZ İ MİŞ

CE KİL MEZ İ MİŞ DOST (Saz) SÖĞÜT
BÜ KİL MEZ İ MİŞ DOST
SÖ KİL MEZ İ MİŞ DOST
E KİL MEZ İ MİŞ DOST

ESKİ LİBAS GİBİ ÂŞIĞIN GÖNLÜ

(SEYRANÎ'DEN)

-2-

1. ESKİ LİBAS GİBİ ÂŞIĞIN GÖNLÜ
SÖKÜLDÜKTEN SONRA DİKİLMEZ İMİŞ
GÜZEL SEVER İŞEN Gerdani Benli
HER GÜZELİN KAHRİ ÇEKİLMEZ İMİŞ
2. SEVDİĞİM DEĞİLDİN BÖYLECE EZEL
ÖMRÜMÜN BAĞINA DÜŞÜRDÜN GAZEL
İBRİŞİMDEN NAZİK SANDIĞIM GÜZEL
MEĞER POLAT GİBİ BÜKÜLMEZ İMİŞ
3. BÜLBÜL DALDAN DALA YAPIYOR SEKİŞ
OL SEBEPLER GÜLLE EDİYOR ÇEKİŞ
AŞKIN İĞNESİYLE DİKİLEN DİKİŞ
KIYAMETE KADAR SÖKÜLMEZ İMİŞ
4. SEYRANÎ'NİN GÖNLÜ GAMLA YAŞ İMİŞ
AŞK-I SEVDA CÜMLE DERDE BAŞ İMİŞ
BEN BAĞRINI TOPRAK SANDIM, TAŞ İMİŞ
MEĞER TAŞA TOHUM EKİLMEZ İMİŞ

Deyiş, Türk din musikisinin iki ana bölümünden Tekke Müsikisi formları arasında yer alır. Bir bölümlü formda bestelenmiştir. Eser ulusal karakterli olup sözlü olarak bestelenmiştir. Eserin Hüseyinî makamının özelliklerini tam olarak yansıtmaktadır.

7-SONUÇ

Âşık Seyrânî hakkında yapılmış önemli çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalar daha çok Âşık Seyrânî'nin edebî yönü ile ilgilidir. Bu çalışma ile Âşık Seyrânî'nin şiirlerindeki tasavvufî unsurları tespit edilerek bestelenmiş iki şiirinin müzikal incelemesi yapılmıştır. Seyrânî'nin dinî değerlere bağlı bir âşık olduğu, yaşadığı dönemde yapılan haksızlıklara karşı duruş gerçekleştiren cesur bir kişi olduğu anlaşılmıştır. Seyrânî'nin şiirlerinde Allah aşkını, Allah'ın sıfatlarını, Hz. Peygamber ve Ehl-i Beyt sevgisini çok canlı bir şekilde işlemiş olduğu, şiirlerinde kullandığı tasavvufî terimlerin halk arasında yaygın olarak bilinen kavramlar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda onun şiirlerinde halkın seviyesine uygun eserler verdiği anlaşılmaktadır.

Âşık Seyrânî'nin herhangi bir tarikata bağlı olup olmadığı, anlaşılmalıdır. Seyrânî'nin şiirlerinde Kâdirîlik, Nakşîlik ve Bektaşîlik tarikatlarının üçüne ilişkin izlerin olduğu görülmekle birlikte onun yörede Sünnî çizgide, tarikat ehli bir kişi olarak tanınıp bilinmekte ve yaşatılmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Âşık Seyrânî'nin şiirleri üzerine yapılan besteler çalışmamızda tespit edilmiştir. Bu çalışma ile güftesi Âşık Seyrânî'ye ait bestelenmiş iki eserin notaları verilerek müzikal çözümlenmeleri yapılmıştır. Söz konusu iki eserin de "Deyiş" formunda bestelendiği tespit edilmiştir. Eserlerden birisinin uşşak makâmında, sofyan usulünde, diğerinin ise hüseyinî makamında, sofyan usulünde bestelenmiş olduğu tespit edilmiştir.

Türklerin öz kültürü olan âşıklık geleneğinin devletin maddî ve manevî bakımdan desteğini arttırması, Kültür

Bakanlığı bünyesinde âşıkların belli kıstaslar çerçevesinde kayıt altına alınarak bu bağlamda kadroların ihdası bu geleneğin önemi ve aktarımı açısından son derece gereklilik göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Artun, (Erman), 1996, *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği* (1966-1996) ve Âşık Feymani, Adana Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay., Hakan Ofset. Adana.
- Aydoğdu, Betül, *Türk Edebiyatında Seyrânî Olgusu: Develili Seyrânî ve Eserleri* (İnceleme-Metin), T.C. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2011, Kayseri.
- Çatak, A. (1992). Şairlerin Dilinde Âşıkların *Telinde Seyrânî*, HAGEM, NE.0008.
- Duygulu M., "Deyiş", TDV İslâm Ansiklopedisi, 1994, İstanbul.
- İslâmoğlu, M., (2002). *Seyrânî – Hayatı-Kişiliği-Sanatı-Şiirleri*, İstanbul: Denge Yayınları.
- Kasır, H. A. (1999). *Seyrânî*. Ankara: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Köprülü (Fuad), 1989, *Edebiyat Araştırmaları*, İstanbul, Ötügen Yayınları.
- Merriam, A.P. (May 1977). *Definitions of "Comparative Musicology" and "Ethnomusicology": An Historical-Theoretical Perspective. Ethnomusicology*, 21 (2): 189-204, <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/850943.pdf?acceptTC=true&acceptTC=true&jpdConfirm=true>. Erişim Tarihi: 04.09.2009.
- Okay, H. N. (1953). *Develili (Everekli) Seyrânî Hayatı ve Şiirleri*. İstanbul: Maarif Kitaphanesi.
- Satoğlu, A. (1984). *Seyrânî'nin şiirlerinde mûsikî unsurları*. Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, (83): 6-8.
- Özdamarlar, K. (1978). *Seyrânî*, Erciyes Dergisi, c. 1.
- Özdamarlar, K. (2003). *Develi musiki hayatına genel bir bakış Bütün Yönleriyle Develi: I*, Bilgi Şöleni" 26-28 Ekim 2002. ed. Kadir Özdamarlar, Develi: Develi Belediyesi Kültür Yayınları.
- Tolasa (Harun), 1983, *Sehi, Latifi, Âşık Çelebi Tezkirelerinde Şair Araştırması ve Eleştirisi*, İzmir.
- Ulusoy, A. H. (1340). *Sanihat-ı Seyrânî, Anadolu Halk Şairlerinden Everekli Merhum Mehmed Seyrânî*, İstanbul: Matbaa-yı Millî.
- Uyguner, M. (1991). *Seyrânî – Yaşamı-Sanatı-Şiirlerinden Seçmeler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Yıldırım, Birol, *Âşık Seyrânî'nin Şiirinde Tasavvuf*, I. Uluslararası Develi, Âşık Seyrânî ve Türk Kültürü Kongresi "Âşık Seyrânî Bildirileri" 2. Kitap, 2019.
- Yöre, Seyit, (2011). *Alevî Bektaşî Kültürünün Müziksel Kodları*. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 60, 219-244.
- Yöre, Seyit, (2015). *Âşık Seyrânî, Âşık Seyrânî Festivali ve Müziksel Özellikleri*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, January 2015, 75:145-161.
- Yüksel, H. A. (1985). *Seyrânî'nin Nasihat Destanı*, Türk Folkloru.
- Yüksel, Hasan Avni, (1985), *Develi'li Âşık Seyrânî ve Şiirleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.